

<http://genocid.lt/centras/lt/3251/a/>

Kardinolas Vincentas Sladkevičius

„Neturėjau ir neturiu jokių abejonių, kad tokių dvasinių aukštumų žmogus, kaip kardinolas Vincentas Sladkevičius, nesutiko su KGB pasiūlymais – tai buvo per daug tiesi asmenybė“, – sakė kardinolas Sigitas Tamkevičius ketvirtadienį Seime vykusioje spaudos konferencijoje „100 metų nuo kardinolo Vincento Sladkevičiaus gimimo“. Kardinolui S. Tamkevičiui pritarė ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro gen. direktorius prof. dr. Adas Jakubauskas: „Mūsų išgyventas kruvinų okupacijų laikotarpis buvo toks sudėtingas, kad jo negalima sudėti į paprastas sistemas ar instrukcines klišes. Todėl turime savęs klausti: ar visada agentais galime vadinti tuos, kuriuos savo agentais įvardino KGB? Atsakymas – ne visada.“

Akivaizdu, kad kardinolo Sladkevičiaus atvejis yra būtent toks: jis garbingai atlaikė labai painias KGB žabangas ir net pats sovietų saugumas tai pripažino, išstremdamas jį į tolimiausių bažnytkaimį Nemunėlio Radviliškį prie Latvijos.“

„Turime labai atsargiai elgtis su KGB dokumentais, kurie gali kartais sprogti kaip uždelsto veikimo bombos, – sakė A. Jakubauskas. – Apgailestauju, kad Centrai paskelbus savo tyrimą apie KGB agentų archyvinių asmens bylų registracijos žurnalą viešojoje erdvėje nebuvo gerai išgirstas Centro perspėjimas, kad jį, kaip ir kitus KGB dokumentus, būtina vertinti kritiškai, nes ne visi asmenys, kuriuos KGB savo žurnale įvardino savo agentais, iš tiesų dirbo tą darbą. Akivaizdu viena: žurnale paminėti asmenys buvo verbuojami, bet ne visi teikė informaciją, kai kurie garbingai atlaikė šį sudėtingą išbandymą. Dar kartą pažymiu: kardinolas Vincentas Sladkevičius buvo būtent toks – jis garbingai išlaikė šį egzaminą nieko neišduodamas ir niekam nepakenkdamas.“

LGGRTC gen. direktorius A. Jakubauskas taip pat sakė: „Apgailestauju, kad ne vienerius metus trukęs Centro tyrimas visuomenėje sukėlė neadekvačių, nepamatuotų vertinimų, todėl nauja Centro vadovybė nutarė šį tyrimą išimti iš savo svetainės – jis ten buvo trejus metus, tad buvo pakankamai laiko su juo susipažinti, o pats KGB dokumentas yra visiems prieinamas Lietuvos ypatingajame archyve – institucijoje, kuri nėra pavaldi Centrai“.

Spaudos konferencijos dalyviai išsakė savo prielaidas, kaip galėjo Vincento Sladkevičiaus pavardė atsidurti tarp KGB agentų. Genocido ir rezistencijos tyrimo departamento vyr. patarėja, istorikė dr. Kristina Burinskaitė kalbėjo, kad „KGB dokumentai rodo V. Sladkevičiaus užverbavimo faktą, tačiau tie patys KGB dokumentai rodo ir tai, kad jis nedirbo agentu. V. Sladkevičiaus ištrėmimas taip pat rodo, kad jis nedirbo agentu. Ir tremtyje KGB jo nepaliko ramybėje, jį sekė. Agentas nelygu agentui. Verbavimas buvo prievartos aktas, todėl kartais, ypač partizaninės kovos laikotarpiu, verbuojamieji naudodavo atsikratymo taktiką: sutikdavo su pasiūlymu tam, kad juos paleistų ir jie galėtų pabėgti.“

Kardinolas Sigitas Tamkevičius sakė nemanąs, kad taip elgėsi V. Sladkevičius, kuris „buvo per daug atviras ir tiesus, per daug įsitikinęs žmogus“. S. Tamkevičius išsakė prielaidą, kad tai galėjo būti kokio nors KGB darbuotojo noras pasirodyti prieš viršininkus, ir papasakojo, kad jį verbavo KGB. „Mane verbavo net 5 kartus. „Pirmą kartą verbavo prieš įventinant į kunigus. Tuomet bijojau griežtai pasakyti ne, nes maniau, jog neleis tapti kunigu. Pasakiau, kad nesakau griežtai ne, bet esu atviras, tad visiems pasakosiu apie savo verbavimą. Antrą kartą KGB su manimi kalbėjo taip, lyg aš jau būčiau pusiau užverbuotas. Panašiai galėjo nutikti ir su V. Sladkevičiumi“, – sakė garsiausio pagrindinio leidinio „Katalikų bažnyčios kronika“ ilgametis

redaktorius Sigitas Tamkevičius.

S. Tamkevičiaus nuomone, sovietų valdžia labai suklydo išstremdama į gūdžią provinciją tuometį vyskupą V. Sladkevičių, manydama, kad taip jam sutrukdė veikti. „Negalėdamas eiti oficialių vyskupo pareigų, jis padarė žymiai daugiau svarbių darbų. Visą pagrindinę dvasininkų veiklą aptardavome su vyskupu V. Sladkevičiumi, važiuodavome pas jį visais svarbiausiais klausimais: ir norėdami gauti jo aprobaciją dėl „Katalikų bažnyčios kronikos“ leidimo, ir dėl pagrindinės kunigų seminarijos įsteigimo (tuo metu oficialioje seminarijoje sovietai leido mokytis tik 25 seminaristams), dėl slaptų išventinimų, dėl pagrindžio vienuolynų. Visa tai buvo daroma su vyskupu V. Sladkevičiaus ir kito išstremto vyskupo Julijono Steponavičiaus žinia ir leidimu. Apie tokius dalykus su savo vyskupais nedrįsime kalbėtis.“.

LGGRTC gen. direktorius Adas Jakubauskas pabrėžė, kad 1988 m. gegužę, dar iki Sąjūdžio susikūrimo, V. Sladkevičius popiežiaus Jono Pauliaus II buvo paskelbtas kardinolu, ir tai buvo pirmoji Lietuvos dvasinio atgimimo žinia. V. Sladkevičius buvo vadinamas „atgimimo kardinolu“: dalyvavo pirmajame Sąjūdžio suvažiavime, LKP pasiūlius Vilniaus Katedroje laikyti mišias, atsisakė tai daryti, kol ji nebus perduota Bažnyčiai, po 1991 m. sausio žudynių būtent kardinolui buvo slaptai patikėta saugoti svarbiausią atgimstančiai Lietuvai dokumentą – Kovo 11-os Lietuvos nepriklausomybės aktą.

Šių metų rugpjūčio 20 d. sukanka 100 metų nuo kardinolo Vincento Sladkevičiaus gimimo. Ta proga 2021 metus Seimas pavadino kardinolo Vincento Sladkevičiaus metais.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras